

כיצד מחנכין

עלון מס' 119

לקראת יום פטירת איש החינוך הדגול

רבי משה טורק זצ"ל

ח"י בכסלו תשפ"א

המנהל הבלתי-נשכח. "כולם הרגישו שהוא אדם גדול, נעלה ומרומם, ואינו איש פשוט מן השורה שהגיע למשרה הזו באקראי. ראינו והרגשנו בו מן גדלות ששייכת לאנשי הצורה וגדולי הדור, וההתייחסות שלנו כתלמידים כלפיו היתה בהתאם. גם המלמדים ושאר העובדים בתלמוד-תורה התייחסו אליו ביראת-כבוד. הוא לא דרש זאת לא בפה ולא ברמז, ואף על פי כן המעמד המכובד שלו היה בלתי-מעורער. לא עלה על דעת אף תלמיד להתווכח עם המנהל".

"דוגמא אחת כזאת", מציין אחד התלמידים, "שנה לאחר מלחמת ששת הימים, הערבים החלו לעשות פיגועים. באותם ימים היו רגילים להניח מטעני חבלה ולהימלט. כך שבשנת תשכ"ח החליט רבי משה שבגלל הסכנה, לא יערך טיול שנתי. מהרגע שכך החליט, הוא אמר ויהי! שוב ושוב ניסו התלמידים לשנות את ההחלטה בהפצרות למלמדים, מול המנהל אפילו לא ניסו, אך באותה שנה לא נסעו, כי זו היתה החלטתו של המנהל".

תלמיד ותיק, שאול שיף מרעננה, סיפר: "למדתי אצל הרב טורק כשהיה מלמד בכיתה ח', בשלב שבית-הספר היה אז בבית הכנסת 'חוג חתם סופר' ברחוב גאולה בתל-אביב. מחנך משכמו ומעלה היה, ולוואי שירבו כמותו בישראל. באותם ימים היה נפוץ ביותר שמורים היכו תלמידים מסיבות חינוכיות, וגם להורים באותה תקופה היה נראה הדבר טבעי. הרב טורק מיעט ביותר בהענשה פיזית. הוא הסתפק בנזיפות ולכל-היותר בהרמת קול. לא היה צורך

סוד השפעתו הגדולה של רבי משה טורק זצ"ל בחינוך התלמידים גנוז היה בעצם אישיותו. לא הסמכות וכח ההרתעה הם שעמדו לו, אלא בעיקר אישיותו המיוחדת והמופתית.

"הענין של דוגמא אישית" - אמר רבי משה לימים באוזני מחנכים - "אינו רק מה שהתלמידים רואים. אלא אף מה שהמחנך עושה בחדרי חדרים עלול להשפיע על החניך. לחניכים יש חוש-דיוח מפותח לזהות את אישיותו של המחנך. בילדים קיים חוש הבחנה המרגיש בין אמת לזיוף; בין היוצא מן הלב לנאמר מן השפה ולחוק".

רבי משה עמד ב'מבחן' האמור. הרוממות הנפשית, יראת-השמים, הצדקות, האצילות, הענווה והתום ששפעו ממנו - הקרינו לליבותיהם של התלמידים הרבים, והיוו עבורם דוגמא לצורתו של מחנך בישראל.

התלמידים מעידים כי לא ראו אותו אף פעם כועס או מתעצבן. דבר לא הוציא אותו משיווי-משקלו. תמיד שמר על מנוחת-נפש ושלווה. וחרף זאת הנוכחות שלו כמו הטילה משמעת ברזל. הייתה מפניו יראת-הכבוד והביטו עליו בהערכה עצומה. גם אם מטבע-הדברים נוצרו מפעם לפעם חיכוכים ואי-הבנות בינו לבינם, כמקובל ביחסי מחנך עם תלמידיו, קיבלו את תוכחתו ומוסריו באהבה ובהבנה.

"בכל פניות שפנה, הרגשנו הנהגה של גדלות", מתבטא תלמיד מהמחזוריים האחרונים - רבי אריאל נאור שליט"א, במכתב בו העלה רישומי זיכרונות מתקופת שהותו במחיצת

כהענשה פיזית, כי התלמידים חשו כי עומד לפנייהם מורה ומחנך ירא-שמים, העושה את מלאכתו נאמנה, וזה נתן לו את המעמד והמשמעת המתבקשת, גם בלי להכות ולזרוק מרה בתלמידים."

"למשל, כשהיה נעמד להתפלל תפילת יום-כיפור-קטן בערב ראש חודש - התלמידים שמעו תפילה בקול מתחנן ובוכה, וחשו כי זה בא מעמקי הלב, עם הרבה אמונה ודבקות בבורא. כשהמחנך עמד בתפילת 'מנחה' וב'שמע קולנו' פרץ בבכי, התלמידים ידעו שאין מדובר בבכי על אובדן מניות בבורסה, אלא כחלק משיחה שלו עם הקדוש ברוך הוא על מצב הכלל והפרט. ובצילם של הדברים האלו, אין ספק שהשיעורים שלו בגמרא, בדינים ובתנ"ך נראים היו אחרת."

תלמיד אחר מוסיף מזכרוננו שלו: "בבקרים, תלמידי כתה ד' ואילך היו מתפללים במנין בבית הכנסת שבתלמוד-התורה, עם הכיתות הגבוהות. בדרך כלל נכחו בתפילות הרב טורק ורבי ישראל זלושינסקי. הרב טורק נהג לשבת בשורה האחרונה. תפילת שחרית החלה מוקדם, כמדומני בשש ארבעים וחמש, כך שבשמונה ורבע כבר התחיל שיעור גמרא, וכך נוספה לנו שעת לימוד והספקנו הרבה פרקי גמרא במשך השנה."

"כאשר הגענו לתפילה בבוקר הרב טורק כבר היה במקום. על אף שהיה מגיע באוטובוס עירוני מבני ברק, ועל אף הפקקים שהיו מידי פעם בדרך, לא זכור לי אף פעם שאיחר."

"היה מאלף לראות את התלמידים מתפללים בדבקות, כמחקים את שני הרבנים האהובים. שנים רבות אחר-כך זכיתי לראותו בלילות שבת רבים יושב ומתפלל בישיבת 'חכמי לובלין' של

מחנה הגר"ש וואזנר זצ"ל, בעל ה'שבט הלוי', באותה תנוחה של דבקות וקדושה, כבן המתחטא לפני אביו. כאשר אנו התלמידים ראינו את הרב מתפלל כמו אחד מצדיקי קמאי, בכל הלב והרגש, אין זה פלא שכאשר הוא דרש מאיתנו משהו מיהרנו לציית לו. האמנו לו באמת שאת טובתנו הוא דורש ומבקש, והשפעתו עלינו היתה עצומה בכל קנה מידה."

רבי שמואל דוד גרוס שליט"א, רב קהילת חסידי גור באשדוד, מוותיקי התלמידים, מצביע אף הוא על הדוגמא האישית שלו כחלק עיקרי בהשפעתו עליהם:

"הרב טורק השפיע עלינו בעיקר במובן הזה של 'הוא היה אומר'. בדוגמא האישית המיוחדת במינה שהעניק לנו בכל דרכיו. בהנהגתו המרוממת, באצילותו ובצדקותו, הוא הקרין עלינו יותר מאשר בשיחות ובשיעורים המיוחדים - מלאי הטעם והחן שהרצה באוזנינו. כבר בתור ילדים צעירים יכולנו להרגיש היטב כי עומד בפנינו אדם של צורה, וראינו בו דוגמא אישית לעובד ד' בְּזִכּוֹת וּבְטַהֲרָה. לא זכור לי אף פעם שראינו אותו עומד בפרוודור של הת"ת בידיים ריקניות. תמיד החזיק חומש עם פירוש 'העמק דבר', משניות, או ספר אחר ביד, ובכל רגע פנוי עיין בהם. כך גם כשנסענו יחד איתו לטיולים ולאטרקציות שונות במסגרת הפעילות בתלמוד-תורה, כל הדרך הוא עיין בספר קטן שהביא עימו. ביני לביני הוא גם סיפר סיפורים, דיבר דיבורים של יראת-שמים, ויצר אווירה נעימה ונינוחה. אבל יכולנו אז לראות איך יקרה לו כל דקה... זו היתה נקודה אחת מיני רבות שהחדיר לנו בעורקים בהוותו דוגמא אישית לכך: ענין ניצול הזמן."

(מתוך הספר לדמותו של מחנך)

אשמח לשמוע רעיונות והצעות ייעול - הכל יתקבל בברכה.

ישראל חיים בלומנטל

לתרומות / הנצחות, או לקבלת העלון באימייל, וכן לתגובות: blu.israel@gmail.com